

نقد مقاله:

تأثیر آموزش ارتقای سلامت بر شیوه زندگی دانش آموزان مقطع دبیرستان

مهرنوش کوثریان*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / مرداد ۱۳۹۲؛ ۱۳(۵): ۴۴۱ تا ۴۴۳

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

از آنجا که به کار بردن روش‌های صحیح در طراحی و اجرا باعث تولید یافته قابل اعتماد می‌گردد و انتشار مقالاتی که دارای نقص جدی در متدولوژی هستند موجب برداشت غلط می‌گردد(۱)، بر خود واجب دیدم که در مورد مقاله‌ای با عنوان "تأثیر آموزش ارتقای سلامت بر شیوه زندگی دانش‌آموزان مقطع دبیرستان" که در مجله شماره ۱ از دوره ۱۳ سال ۱۳۹۲ با شماره صفحات ۵۸ تا ۶۴ منتشر شده نقدی تقدیم نمایم. انتظار دارم این نقد در شماره بعدی مجله به عنوان نامه به سردبیر چاپ گردد.

- روش تحقیق نیمه تجربی عنوان شده که با توجه به وجود گروه شاهد یا کنترل تجربی محسوب می‌شود(۲).
- در صفحه ۶۰ در مورد پایایی پرسشنامه، استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مطرح شده. این ضریب برای بررسی همخوانی بین قسمت‌های مختلف یک پرسشنامه است. برای پایایی از روش‌های دیگری مانند آزمون مجدد و برای بعضی موارد دو نیمه نمودن پرسشنامه استفاده می‌شود(۳).

- شیوه زندگی یک متغیر مرکب و کیفی است که برای ارزیابی آن همان‌طور که در مواد و روش‌های همین مقاله آمده از پرسشنامه‌ای با ۶ قسمت برای ابعاد مختلف استفاده می‌شود. کسب نمره به معنی تبدیل متغیر کیفی به کمی نبوده و در واقع مجموع نمرات باعث کسب رتبه‌ای خواهد شد که باید تعریف عملیاتی مانند "مناسب"، "نسبتاً مناسب" و "نامناسب" داشته باشد. با این روش، آزمون مناسب برای مقایسه، آزمون مربعیات است. اما اگر فقط جمع نمرات در نظر گرفته شود باید از آزمون‌های غیر پارامتری مانند آزمون من ویتنی یو برای مقایسه ۲ گروه مختلف و یا آزمون ویلکاکسون برای مقایسه قبل و بعد در یک گروه استفاده می‌شود. محاسبه میانگین و انحراف معیار برای این متغیر اصلاً درست نیست زیرا عددی که به دست می‌آید دارای واحد نیست و بنابراین شرط مهم متغیر کمی را ندارد و با آزمون‌های متغیرهای کمی قابل مقایسه نخواهد بود. در این مقاله از تست‌های مناسب برای متغیرهای کمی یعنی آزمون تی مستقل استفاده شده که صحیح نیست. آزمون واریانس برای متغیرهای کمی در بیش از ۲ گروه و یا بیش از ۲ بار ارزیابی در یک گروه طراحی شده. در این مقاله ذکر شده که "برای مقایسه میانگین نمرات ابعاد شیوه زندگی با متغیر جنس" از آنالیز واریانس استفاده شده که آن هم صحیح نیست. در این مورد به رفرانس اول همین مقاله اشاره می‌کنم(۴ تا ۵).

- نام جداول درست نیست. نام صحیح جدول اول: "توزیع رتبه‌های کسب شده بر حسب ابعاد مختلف شیوه زندگی قبل و بعد از یک دوره آموزش ارتقای سلامت در دانش‌آموزان مقطع دبیرستان‌های زاهدان به تفکیک گروه‌های مورد و

* نویسنده مسؤول: دکتر مهرنوش کوثریان (استاد)، مرکز تحقیقات تالاسمی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری؛ ایران. mekowsarian@gmail.com

دریافت نامه: ۹۲/۴/۱۹، تاریخ اصلاحیه: ۹۲/۵/۲، تاریخ پذیرش: ۹۲/۵/۳

شاهد- سال....." است. و بقیه به همین ترتیب.
- البته با بحث مقاله کاملاً موافقم که دانش به تنهایی تعیین کننده رفتار نیست.

منابع

- 1-Heidari M, Valaai N, Azizi F. Assessment of quality of research methodology and scientific writing in papers has been published in nursing-midwifery journals. *Pejohesh Dar Pezeshki* . 2012; 35(1): 49-55.
- 2-Azizi F. *Methodology of clinical research*. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Sciences Publication; 2006. p. 73-85. (Text in Persian)
- 3-Litwin M, ed. *How to measure survey reliability and validity*. Shakiba M, translator. Rasht: Guilan University of Medical Science. 2010. p.28-40. [In Persian]
- 4-Olaewe OO, Bashiro KA, Tech M. The place of non-parametric statistics in the conduct of research in the millennium age(21stcentry). *Pacific Journal of Science and Technology*. 2009; 10(2): 211-216.
- 5-Haraldsson KS, Lindgren EC, Fridlund BG, Baigi AM, Lydell MC, Marklund BR. Evaluation of a schoolbased health promotion programme for adolescents aged 12–15 years with focus on well-being related to stress. *Public Health*. 2008; 122(1): 25–33.

پاسخ نویسنده

پاسخ به نقد مقاله: برنامه‌های آموزشی بر شیوه زندگی دانش‌آموزان دبیرستان

لیلا صفابخش*، مهشید ناظم‌زاده

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

احتراماً در پاسخ به نقد مقاله تأثیر برنامه‌های آموزشی بر شیوه زندگی دانش‌آموزان دبیرستان توضیحات زیر ارائه می‌گردد.

در مورد مطالعه، مطالعه از نوع تجربی است که اشتباهاً نیمه تجربی ذکر شده است. پرسشنامه استاندارد (Health Promotion Life Style Profile II (HPLPII) توسط واکر و پندر تئورسین پرستاری در ارتقای سلامت طراحی شده است. این پرسشنامه توسط اینجانب از ایشان به همراه راهنمای آن خریداری و روایی و پایایی آن توسط اساتید و متخصصان در شیراز تأیید شد. در این پرسشنامه ۶ بعد از ابعاد شیوه زندگی (و هر بعد دارای چند آیتم) مورد بررسی قرار گرفته است. این پرسشنامه در مقیاس لیکرت اغلب، گاهی اوقات، معمولاً و بندرت می‌باشد که امتیاز از ۱ تا ۵ به آن داده شده است. نمره هر بعد با جمع نمرات مربوط به هر قسمت و نمره کل شیوه زندگی با جمع این نمرات به دست می‌آید. بنابراین نمره شیوه زندگی به صورت کمی بررسی شده است. اگر در مقاله‌ای یا منبع دیگری شیوه زندگی به صورت کیفی انجام شده براساس پرسشنامه و شیوه و متد آن متفاوت است. بر این اساس آزمون‌هایی هم که انجام شده طبق اهداف صحیح می‌باشد. بنابراین، نام جداول هم به این صورت ذکر می‌شود. همچنین با توجه به توضیحات فوق در مورد پرسشنامه ضروری بود که برای همخوانی بین این ۶ قسمت از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شود. پایایی کل این پرسشنامه در سال ۸۳ توسط اینجانب از طریق مطالعه پایلوت بررسی شده بود.

"جهت اطلاع بیشتر به پرسشنامه (HPLPII) و مقالات واکر و پندر در این زمینه مراجعه شود."

* نویسنده مسؤؤل: لیلا صفابخش (مربی)، گروه پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، دانشجوی دکترای تخصصی آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ایران.

(safabakhsh@edc.mui.ac.ir)

مهشید ناظم‌زاده (مربی)، گروه پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، زاهدان، ایران. (mahshid.nazemzade@yahoo.com)